

Štvrťročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni

Apríl 2020

Vydavateľ

© Národná banka Slovenska 2020

Adresa

Národná banka Slovenska
Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava

Elektronická verzia

[https://www.nbs.sk/sk/publikacie/
publikacie-dohladu/stvrrocny-komentar-
k-politike-obozretnosti-na-makrourovni](https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-dohladu/stvrrocny-komentar-k-politike-obozretnosti-na-makrourovni)

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

Bez predchádzajúceho súhlasu autorov možno, s uvedením zdroja, použiť iba krátke časti textu, najviac dva odseky.

ZHRNUTIE ROZHODNUTIA BANKOVEJ RADY NBS

O VÝŠKE PROTICYKLICKÉHO KAPITÁLOVÉHO VANKÚŠA

Plánovaná úroveň vankúša sa znižuje

- V roku 2020 sa očakáva prepád ekonomiky s následným nepriaznivým dopadom na finančný a úverový trh
- Slovenský bankový sektor má aktuálne dostatok kapitálu a likvidity
- Realizované kroky zo strany ECB a NBS v oblasti uvoľnenia kapitálových požiadaviek vytvárajú priestor na financovanie reálnej ekonomiky zo strany bánk

Schválená výška vankúša

- Výška vankúša ostáva na úrovni 1,50 %, plánované zvýšenie na 2,00 % od 1. 8. 2020 bolo zrušené

Vývoj finančného cyklu

- Finančný trh sa ochladzoval už pred nástupom súčasnej krízy
- Údaje o vývoji po prepuknutí krízy zatiaľ nie sú zohľadnené v doterajšom vývoji smerovníka
- V najbližšom období sa dá očakávať pokles smerovníka v dôsledku materializácie rizík a stlmenia ekonomického a finančného vývoja
- Bankový sektor zatiaľ nezaznamenal výraznejšie kreditné straty a v najbližšom čase sa ani neočakávajú

Výhľad na ďalší štvrťrok

- V prípade, že by bol identifikovaný potenciál zvýšeného nárastu opravných položiek a hrozba výraznejších strát, NBS zníži úroveň proticyklického kapitálového vankúša s okamžitou platnosťou

Obsah

Úvod.....	4
1 Hodnotenie vývoja v štvrtom štvrtroku 2019 a v úvode roka 2020.....	5
2 Rozhodnutia v oblasti makropudenciálnej politiky	11
3 Prílohy	18

Úvod

V súčasnosti aj slovenský finančný sektor čelí výzve spojenej s nepriaznivými dopadmi šírenia ochorenia Covid-19. S nástupom ochorenia a potrebou prijatia okamžitých protiepidemiologických opatrení sa veľmi rýchlo prejavili negatívne dopady na ekonomický vývoj a finančný trh. Slovenský bankový sektor zastihla nastupujúca kríza v relatívne dobrej kapitálovej pozícii. V súčasnosti neobmedzujú slovenské banky pri poskytovaní úverov požiadavky na kapitál ani na likviditu. Súčasný vývoj ako aj aktuálna situácia na finančnom trhu, a s tým spojený vývoj rizík, ktoré sú bližšie analyzované v tomto materiáli, viedli k zmene rozhodnutia o výške proticyklického kapitálového vankúša. Jeho úroveň ostáva aj po 1. 5. 2020 vo výške 1,5 %, pričom plánované zvyšovanie jeho úrovne na 2% sa ruší.

Podmienkou pre zdravé fungovanie ekonomiky a udržateľný ekonomický rast je zdravý finančný systém. Finančný sektor plní niektoré základné vitálne funkcie v ekonomike (financovanie ekonomiky, možnosť sporenia a investovania, platobný styk a pod.). Základným predpokladom fungovania zdravého finančného systému je stabilita finančného systému, teda stav, keď je finančný sektor dostatočne odolný voči prípadným šokom a rizikám, ktoré by za istých okolností mohli narušiť jeho fungovanie, a tým negatívne zasiahnuť ekonomiku. Makroprudenciálna politika prostredníctvom využívania rôznych nástrojov prispieva k finančnej stabilite, najmä zvyšovaním odolnosti finančného systému a zmiernením kumulácie systémových rizík. Za účelom plnenia tohto cieľa makroprudenciálna politika identifikuje, monitoruje, posudzuje a zmiernuje systémové riziká pre finančný systém.

Cieľom Štvrťročného komentára k politike obozretnosti na makroúrovni je monitorovať aktuálny vývoj na finančnom trhu s osobitným dôrazom na úverový trh a vyhodnocovať vývoj systémových rizík spojených s týmto vývojom. Kvantitatívne a kvalitatívne hodnotenie v predloženom komentári zohľadňuje informácie dostupné k štvrtému štvrťroku 2019, ako aj informácie dostupné ku koncu apríla 2020. Štvrťročný komentár je zároveň analytickým podkladom pre pravidelné štvrťročné rozhodnutia Bankovej rady Národnej banky Slovenska o výške proticyklického kapitálového vankúša. Analytické hodnotenie môže byť aj podkladom pre aktivovanie alebo zmenu iných nástrojov makroprudenciálnej politiky. Dokument je po formálnej stránke rozdelený na tri časti:

i) stručná analýza s hodnotením najvýznamnejších zmien z hľadiska systémového rizika v aktuálnom štvrťroku, ii) súčasné nastavenie a zmeny nástrojov makroprudenciálnej politiky vrátane aktuálneho rozhodnutia o výške proticyklického kapitálového vankúša a iii) prílohy.

1 Hodnotenie vývoja v štvrtom štvrťroku 2019 a v úvode roka 2020

Zmierňovanie expanzívnych trendov finančného cyklu prebiehalo už pred nástupom súčasnej krízy. V štvrtom štvrťroku 2019 sa spomalil rast úverov poskytnutých súkromnému sektoru. Slovenská ekonomika pod vplyvom ochladzovania globálneho dopytu v uplynulom roku výrazne zmiernila svoj rast, pričom v poslednom štvrťroku 2019 medziročne rástla o 1,9 %¹. Zmierňovanie ekonomického rastu sa však výraznejšie neprejavovalo na pracovnom trhu, ktorý aj na konci roka 2019 vykazoval známky prehrievania. Ekonomický sentiment sa ku koncu roka 2019 mierne zvýšil, čo naznačovalo istý optimizmus a očakávania, že ekonomika môže súčasné ochladenie prekonať bez výraznejšieho prepadu.

Zlom však nastal začiatkom marca tohto roku, keď sa aj na Slovensku objavil prvý prípad koronavírusu, pričom sa veľmi rýchlo ukázalo, že ani Slovensko sa negatívnym dopadom nevyhne. Nepriaznivé dopady opatrení prijatých v boji so šírením nákazy sa prejavili na ekonomike takmer okamžite. Mnohé podniky zaznamenali výrazný prepad tržieb, keď pod vplyvom prijatých karanténnych opatrení, ale aj zníženého dopytu museli mnohé z nich utlmiť, alebo uzatvoriť svoje prevádzky. Najvýraznejšie bol zasiahnutý sektor služieb, avšak výrobu museli utlmiť aj podniky vo výrobných odvetviach, keď všetky štyri automobilky dočasne pozastavili svoju výrobu. Dá sa očakávať, že tento vývoj sa nepriaznivo odrazí aj v spotrebe domácností, ktorá doteraz tvorila stabilnú zložku ekonomického rastu. Na pozadí týchto udalostí je možné predpokladať aj výrazný prepad v investíciách a exporte, v dôsledku čoho sa dá očakávať, že slovenská ekonomika sa už ocitla v recesii, ktorá by podľa odhadov NBS mohla v roku 2020 dosiahnuť úroveň až -9,3 %. Tento prepad bude mať celkom určite nepriaznivý dopad aj na pracovný trh, ktorý doteraz odolával ochladzovacím tendenciám.

Kým makroekonomický vývoj bol v čase expanzie finančného cyklu spolu s úverovým trhom a trhom nehnuteľností jedným z viacerých kanálov prehrievania finančného trhu, aktuálne je hlavným zdrojom prepadu

¹ Údaj očistený o sezónny vývoj, zdroj: ŠÚ SR.

finančného cyklu. Súčasný prepád finančného cyklu je tak ťahaný zo strany reálneho sektora. Zdroj krízy sa tak tentokrát nachádza mimo finančného sektora a v prvom rade sa prejaví v zhoršení ekonomickej situácie podnikového sektora a domácností, keď sa dá očakávať nárast počtu zlyhaných podnikov a firiem a nárast počtu nezamestnaných. Táto situácia však bude mať následne aj nepriaznivý dopad na finančný sektor, keď dotknuté subjekty budú mať problém s plnením svojich finančných a úverových záväzkov. Na druhej strane, moratórium na splátky úverov by malo dočasne pomôcť klientom a znížiť tak možné straty pre bankový sektor. Zároveň pod vplyvom rastúcej neistoty sa dá očakávať pokles dopytu po úveroch. Mení sa však aj správanie bankového sektora, ktorý k poskytovaniu úverov pristupuje s vyššou opatrnosťou. Je pravdepodobné, že zvýšená riziková averzia bude v najbližšom období spomaľovať rast úverov. Zvýšená neistota na finančných trhoch sa už prejavila ich poklesom², zvýšenou volatilitou a nárastom rizikových marží. To sa premietlo do prepadu hodnoty aktív, čo môže investorov motivovať k zvýšeným výberom, uzatváraniu svojich pozícií a nechote investovať.

Rast úverov poskytnutých súkromnému sektoru³ sa zmierňoval už v uplynulom roku, ešte pred nástupom aktuálnej krízy, keď v poslednom štvrtroku 2019 ich objem medziročne vzrástol o 6,5 %, čo bolo o 2 p. b. menej ako rok pred tým. Zadlženosť súkromného sektora v poslednom štvrtroku 2019 stagnovala na úrovni 93,4 % HDP. V priebehu minulého roka spomaľoval tak rast úverov domácnostiam, ako aj podnikom. Kým úvery domácnostiam si s 8 % dynamikou v závere roka 2019 stále udržiavali nadmerné tempo rastu, úvery podnikom sa s 3,6 % rastom priblížili k úrovni vývoja svojich fundamentov⁴. Rast úverov domácnostiam sa zmierňoval najmä vplyvom nasycovania v niektorých segmentoch trhu a v dôsledku opatrení postupne sa sprísňujúcej makroprudenciálnej politiky⁵, zatiaľ čo spomaľovanie úverov podnikovému sektoru sa týkalo skôr dopytovej stránky. V úvodných mesiacoch tohto roka⁶ sa situácia na trhu úverov domácnostiam zásadne nemenila, keď v mesiacoch január a február medziročne rástli tempom mierne nad 8 %. Úvery podnikom si v tomto období udržali tempá medziročného rastu blízko úrovne 3 %. Dá sa však očakávať, že situácia sa na trhu úverov začne meniť v nasledujúcich mesiacoch, keď najmä úvery domácnostiam môžu zaznamenať výraznejšie spomalenie.

² Index S&P 500 zaznamenal pokles od začiatku roka do začiatku apríla o vyše 20 % a index Euro Stoxx 50 pokles o takmer 30 %.

³ Úvery poskytnuté domácimi bankami sektoru domácností (S14 a S15) a sektoru nefinančných podnikov (S 11) v tuzemsku, zdroj: hlásenia bánk, V (NBS) 33 - 12.

⁴ Podnikové tržby a HDP.

⁵ Úprava limitu pomeru úveru a jeho zabezpečenia (LTV) a zavedenie limitu na pomer celkovej zadlženosti k príjmu spotrebiteľa (tzv. DTI) od 1. 7. 2019.

⁶ NBS predstavila nové opatrenia, ktoré však nabiehajú len postupne. Limit pre maximálny podiel splátok k príjmu zníženému o životné minimum (DSTI) sa znížil z 80 % na 60 %, pričom sa zaviedli niektoré výnimky. Zároveň počas prvého polroka 2020 sa bude postupne sprísňovať uplatňovanie výnimiek.

Zároveň v dôsledku výpadku príjmov časti podnikov a obyvateľstva je možné očakávať problémy dotknutých klientov so splácaním úverov.

Situácia na trhu nehnuteľností v závere uplynulého roka, ako aj v úvodných mesiacoch roka 2020 nenaznačovala zmenu trendov, pričom expanzívne tendencie si zachovávali istú zotrvačnosť. Ceny bytov na sekundárnom trhu rástli medziročne o 9,6 %, pričom dvojcifernú dynamiku si udržali aj v prvých dvoch mesiacoch roka 2020. Ponuka inzerovaných bytov ku koncu roka 2019 stagnovala (medziročný rast o 2 %), pričom v prvých mesiacoch roka 2020 bola medziročne nižšia viac ako o desatinu. S nástupom krízy v dôsledku šírenia koronavírusu je však možné očakávať výrazné ochladenie aj na trhu nehnuteľností, keď zrejme apetít po novom bývaní v dôsledku zvýšenej neistoty a výpadku príjmov časti obyvateľstva výrazne klesne. Zároveň viaceré banky pristúpili k sprísneniu úverových štandardov.

Nastupujúca kríza zastihla slovenský bankový sektor v dobrej kapitálovej pozícii. Kapitálová primeranosť slovenského bankového sektora bola na konci roka 2019 o tretinu vyššia ako tomu bolo na prahu predchádzajúcej krízy v roku 2008, keď ukazovateľ kapitálovej primeranosti dosiahol na konci roka 2019 úroveň 18,2 % rizikovo-vážených aktív. Väčšina z tohto kapitálu (až 16 % rizikovo-vážených aktív) bol vo forme najkvalitnejšej zložky kapitálu, vlastného kapitálu CET1. Zároveň existujú rozdiely v oblasti kapitálovej primeranosti medzi jednotlivými bankami, keď rozdiel medzi bankou s najvyššou a najnižšou mierou kapitálovej primeranosti presahuje úroveň 5 p. b. V tomto kontexte zohrávajú významnú úlohu kapitálové vankúše, prostredníctvom ktorých sa v uplynulom období podarilo uchovať a zvýšiť kapitál v bankovom sektore. Ich hlavným účelom je krytie možných strát, ktoré sa v bankovom sektore v dôsledku nastupujúcej krízy môžu postupne objaviť. Zároveň zohrávajú dôležitú úlohu aj pri zachovaní základných funkcií bankového sektora, najmä poskytovania úverov reálnej ekonomike.

Kým v roku 2008 predstavoval zisk bankového sektora prvú obrannú líniu proti vznikajúcim kreditným stratám, v súčasnosti sa banky iba v menšej miere môžu oprieť o svoje zisky. Slovenské banky už pred nástupom súčasnej krízy čelili výrazným tlakom na obchodný model ich podnikania. Prostredie dlhodobo nízkych úrokových mier výrazne okresalo marže slovenského bankového sektora, ktoré sú v súčasnosti o tretinu nižšie ako boli v roku 2010, pričom sa aktuálne nachádzajú na najnižšej úrovni v histórii. Túto situáciu sa banky snažili riešiť zvýšeným poskytovaním úverov, avšak ani rastúci objem úverov nedokázal bankám kompenzovať pokles úrokových marží a udržať rast zisku. Čistý zisk bankového sektora po zdanení tak ku koncu roka 2019 ostal v zásade nezmenený na úrovni 643 mil. € (medziročný rast o 0,5 %). V pomere k vlastnému kapitálu (ukazovateľ ROE) však ziskovosť bankového sektora výrazne klesla, keď sa na konci minulého roka nachádzala na úrovni 8,5 %, čo bolo o 0,7 p. b. menej ako pred rokom a o 8,5 p. b. menej ako v čase pred nástupom predchádzajúcej krízy v roku 2008. Navyše od januára 2020 sa

zdvojnásobila sadzba bankového odvodu, čo ešte viac zaťaží hospodárenie bankového sektora v tomto roku, nakoľko výška odvodu sa určuje z objemu stanovených pasív, bez ohľadu na hospodárenie bankového sektora.

Ukazovateľ vývoja finančného cyklu, Proticyklický smerovník, naznačuje postupné zmiernovanie tlakov na finančnom trhu ešte pred nástupom súčasnej krízy. Úroveň Proticyklického smerovníka od polovice roka 2018 postupne klesala, pričom ku koncu roka 2019 hodnota jeho referenčného ukazovateľa dosahovala výšku 1 %. Uvedený pokles bol najmä v dôsledku spomaľovania úverového rastu a zhoršenia ekonomického sentimentu v dôsledku zmiernenia ekonomického vývoja. Pokles smerovníka naznačoval, že intenzita tvorby rizík na finančnom trhu sa od leta 2018, keď finančný cyklus dosiahol vrchol, zmiernovala. Vplyvom vývoja udalostí v dôsledku šírenia ochorenia Covid-19 sa v ďalších štvrtrokoch dá očakávať výrazný pokles hodnoty tohto indikátora. Kompozitný indikátor Proticyklický smerovník je využívaný len pre účely rozhodovania o zvýšení úrovne proticyklického kapitálového vankúša. Jeho pokles preto automaticky neindikuje potrebu znižovania úrovne proticyklického kapitálového vankúša, iba zmiernenie tvorby rizík na úverovom a finančnom trhu. Tieto riziká ostávajú naakumulované najmä v úverovom portfóliu bankového sektora, pričom sa budú odbúravať buď dlhodobým postupným splácaním úverov poskytnutých pri uvoľnených úverových a finančných podmienkach, alebo zlyhaním úverov, čo však predstavuje neželaný efekt. Z tohto dôvodu sa pre účely rozhodovania o znižovaní úrovne proticyklického kapitálového vankúša používajú iné indikátory ako Proticyklický smerovník a jeho referenčný ukazovateľ. Sú nimi miera tvorby opravných položiek ako aj miera zlyhaných úverov.

Obdobie zvýšenej tvorby rizík na finančnom trhu sa nástupom krízy skončilo, aktuálne hrozí ich materializácia vo zvýšenej miere a v relatívne krátkom časovom horizonte. Riziká ďalšieho vývoja tak aktuálne súvisia s otázkou ako dlho bude kríza v dôsledku šírenia koronavírusu a sprievodnej karantény trvať a ako výrazne budú zasiahnuté ekonomika a finančný trh. Strata príjmov a zhoršenie finančnej pozície časti domácností a podnikov sa dotkne aj úverových vzťahov a plnenia záväzkov. Aktuálne z dostupných údajov⁷ miera tvorby opravných položiek ako aj miera zlyhaných úverov ostávajú na nízkych úrovniach. Bankový sektor tak nateraz nezaznamenal výraznejšie kreditné straty. **Udalosti posledných dní však naznačujú, že vývoj v kontexte šírenia nákazy koronavírusu môže mať nepriaznivý dopad na finančný sektor. V tejto súvislosti plánuje NBS zvýšiť monitoring celkového vývoja, ako aj vývoja zlyhaných úverov a tvorby opravných položiek. V prípade, že by bol**

⁷ December 2019.

v rámci monitoringu identifikovaný potenciál zvýšeného nárastu opravných položiek a hrozba výraznejších strát, NBS zníži mieru proticyklického kapitálového vankúša.

Reakcia zo strany ECB a NBS pre tlmenie dopadov nastupujúcej krízy

Od nástupu aktuálnej krízy boli tak zo strany ECB, ako aj NBS podniknuté viaceré kroky s cieľom zmiernenia dopadov krízy na bankový a finančný sektor a zachovania vitálnych funkcií bankového sektora. ECB komunikovala⁸ bankovému sektoru možnosť využitia úľav: i) dočasného upustenia od plnenia vankúša na zachovanie kapitálu (CCB), ii) možnosť dočasného poklesu pod úroveň definovanú odporúčaním z Piliera 2 (P2G), iii) možnosť čiastočného plnenia požiadavky vyplývajúcej z Piliera 2 (P2R) aj inými nástrojmi ako vlastným kapitálom Tier 1 (CET1). Uvedené kroky tak vytvárajú pre bankový sektor priestor pre uvoľnenie kapitálovej požiadavky od 2,5 % do 3,5 % rizikovo-vážených aktív.

Toto zníženie minimálnej požiadavky na kapitál znamenalo pre slovenský bankový sektor uvoľnenie kapitálu v objeme približne 1,25 mld. €. V aktuálnej situácii, keď v bankovom sektore zatiaľ nevznikajú straty z poskytnutých úverov, predstavuje tento uvoľnený kapitál určitú podpornú kapacitu na poskytovanie úverov.

Na poskytnutie úveru totiž nestačí len rozhodnutie banky a klienta vstúpiť do úverového vzťahu, ale je potrebné splniť aj požiadavky regulácie, a to najmä na kapitál. Objem uvoľneného kapitálu (1,25 mld. €) tak teoreticky stačí na podporu poskytovania úverov podnikom a domácnostiam do roku 2024 (pri zachovaní tempa rastu úverov ako v roku 2019). Tento aktuálny prebytok kapitálu v bankách však nie je zárukou, že úvery sa budú naďalej poskytovať tempom ako napríklad počas roka 2019. Kríza v roku 2009 ukázala, že rast úverov na Slovensku v tom období spomalil najmä kvôli obave klientov a bánk vstupovať do nových úverov a nie z dôvodu nedostatku kapitálu.

Zároveň európske inštitúcie (ECB, EIOPA) a NBS vyzvali banky, poisťovne a zaistovne aby sa zdržali výplaty dividend a spätného nákupu akcií. Uvoľnený kapitál tak má slúžiť výlučne na krytie dopadov a zachovanie kľúčových aktivít finančného sektora v súvislosti s nastupujúcou krízou a nie pre účely dividendovej politiky.

⁸ <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200312~45417d8643.en.html>

V oblasti likvidity bude v odôvodnených a krátkodobých situáciách **možné znížiť plnenie ukazovateľa krytia likvidity - Liquidity Coverage Ratio (LCR).**

Bankám je legislatívne poskytnutá aj **možnosť dohody úpravy splátkového kalendára** s klientom v odôvodnených prípadoch s možnosťou dohodnutia odloženia splátok až o 9 mesiacov. Zároveň sa **upraví spôsob tvorby opravných položiek s cieľom zmierniť ich nadmerný nárast, ktorý by bol iba prechodného charakteru. Samotný odklad splátok v dôsledku pandémie nebude viesť k nárastu nesplácaných úverov ani k zvýšenej tvorbe opravných položiek, hoci hodnotenie rizikovosti individuálnych úverov bude naďalej požadované.**

Uvedené kroky podľa názoru NBS vytvárajú v súčasnosti dostatočný priestor a flexibilitu pre bankový sektor pre vysporiadanie sa s možnými dopadmi krízy. Zároveň však NBS vzhľadom na vývoj v posledných týždňoch a v dôsledku toho, že akcionári vo väčšine bánk rozhodli o ponechaní významnej časti zisku za minulý rok v bankách s cieľom posilnenia ich kapitálovej primeranosti, nevidí potrebu ďalšieho zvyšovania úrovne proticyklického kapitálového vankúša od 1. 8. 2020, tak ako bolo pôvodne rozhodnuté⁹. NBS očakáva, že uvoľnený kapitál, ktorý budú mať banky k dispozícii v dôsledku nezvýšenia úrovne proticyklického kapitálového vankúša nevyužijú akcionári na výplaty dividend a spätného nákupu akcií, ale bude naďalej využívaný pre účely zachovania kapitálovej odolnosti bánk a udržania vitálnych funkcií bankového sektora. Momentálne má bankový sektor dostatok kapitálu nad rámec minimálnych kapitálových požiadaviek a v súčasnosti nie sú signály, že by banky mali problém s likviditou. Banky aktuálne neobmedzujú pri poskytovaní úverov požiadavky na kapitál ani na likviditu.

Národná banka Slovenska bude vývoj na finančnom a úverovom trhu v súvislosti s dopadmi šírenia koronavírusu pozorne monitorovať a v prípade identifikovania signálov a potreby z trhu je pripravená promptne reagovať. V prípade identifikovania materializácie rizík je prijatie rozhodnutia o znížení alebo rozpustení proticyklického kapitálového vankúša možné navrhnúť okamžite, aj mimo harmonogramu štvrt'ročných rozhodnutí o výške proticyklického kapitálového vankúša.

⁹ Rozhodnutie NBS č. 15/2019 zo dňa 23. júla 2019.

2 Rozhodnutia v oblasti makropudenciálnej politiky

2.1 Aktuálne rozhodnutie NBS k príslušnému štvrťroku

Banková rada NBS sa na svojom zasadnutí dňa 28. 4. 2020 rozhodla ponechať mieru proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 1,50 % a zrušila jeho plánované zvýšenie na 2,00 %, ktoré malo byť účinné od 1. 8. 2020¹⁰.

Hlavným dôvodom zrušenia pôvodne plánovaného zvýšenia je skutočnosť, že proticyklický kapitálový vankúš sa má zvyšovať v časoch nadmerného rastu úverov, a s tým spojenej kumulácie nerovnováh. Pre aktuálny vývoj už nie je charakteristický nadmerný rast úverov, pričom riziká postupne prechádzajú z fázy kumulácie do fázy materializácie.

Banková rada NBS zrušila plánované zvyšovanie miery proticyklického kapitálového vankúša aj s ohľadom na rozhodnutie akcionárov väčšiny bánk nevyplatiť dividendy a použiť zisk z roku 2019 na posilnenie kapitálu.

Banková rada NBS zatiaľ ponechala mieru proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 1,50 %. Hlavným dôvodom je, že v bankovom sektore zatiaľ nevznikajú straty a banky majú aktuálne viac ako dostatočné kapitálové rezervy na financovanie ďalšieho rastu úverov podnikom aj domácnostiam. Vďaka možnosti pre klientov odložiť si splátky až na 9 mesiacov, ktorú NBS víta, sa významnejší nárast zlyhaných úverov v najbližšom období ani neočakáva. Zároveň zmeny v regulácii zmierňujú požiadavky na tvorbu opravných položiek pri týchto úveroch. Na druhej strane, v prípade, že ekonomická situácia sa počas pôsobenia týchto opatrení výrazne nezlepší, straty z úverov sa môžu významnejšie prejavovať v ďalšom období. Preto je pri ďalšom znižovaní miery proticyklického kapitálového vankúša dôležitá nielen vysoká miera flexibility a rýchlosť, ale aj detailný monitoring situácie, a s tým spojená opatrnosť.

¹⁰ Pôvodne schválené rozhodnutím Bankovej rady NBS č. 15/2019 zo dňa 23. júla 2019.

Dopad navrhovaného ponechania miery proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 1,5 % na odolnosť bánk a ich schopnosť poskytovať úvery je potrebné vnímať v kontexte týchto skutočností:

1. K 31. 12. 2019 všetky banky s rezervou plnili požiadavky na kapitál (ukazovateľ CET1, ukazovateľ kapitálovej primeranosti (CAR) aj ukazovateľ finančnej páky). Bankový sektor ako celok disponoval voľným kapitálom vo výške **834 mil. €**.
2. Vzhľadom na ponechanie zisku z roku 2019 vo väčšine bánk táto kapitálová rezerva v marci stúpila na približne **1,4 mld. €**.
3. Po uvoľnení požiadaviek na kapitál zo strany ECB sa voľný kapitál v slovenskom bankovom sektore zvýšil na približne **2,67 mld. €**.
4. Rozpustenie alebo zníženie proticyklických kapitálových vankúšov pre expozície v iných krajinách mierne navýšilo voľný kapitál na **2,69 mld. €**.

Kapitálová rezerva sa tak v bankovom sektore zvyšovala z oboch strán. Na jednej strane bol kapitál posilnený ponechaním zisku z roku 2019 (približne o 582 mil. €), na druhej strane ECB znížila požiadavky na jeho držanie (približne o 1,25 mld.€).

Pôvodne plánované zvýšenie proticyklického kapitálového vankúša z 1,50 % na 2,00 % by od augusta 2020 viazalo kapitál vo výške približne **159 mil. €**. Rozhodnutie ponechať výšku proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 1,50 % teda možno vnímať ako uvoľnenie kapitálu v tejto výške. Aktuálna miera tohto vankúša vo výške 1,50 % viaže v bankách celkovo ešte približne **476 mil. €**, čo poskytuje Bankovej rade NBS manévrovací priestor na ďalšie obdobie.

Pri rozhodovaní o miere proticyklického kapitálového vankúša Banková rada NBS zvažila aj pozíciu Európskej centrálnej banky v súlade s článkom 5 nariadenia SSM¹¹.

¹¹ Nariadenie Rady (EÚ) č. 1024/2013 z 15. októbra 2013, ktorým sa Európska centrálna banka poveruje osobitnými úlohami, pokiaľ ide o politiky týkajúce sa prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami, ďalej len „nariadenie SSM“.

2.2 Aktuálne platné nastavenie makroprudenciálnych nástrojov zo strany NBS

Proticyklický kapitálový vankúš

Na základe rozhodnutia NBS č. 6/2018 z 3. 7. 2018 nadobudla od 1. 8. 2019 účinnosť miera proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 1,5 %¹². Zároveň sa súčasným rozhodnutím zrušila platnosť rozhodnutí zvyšujúcich mieru proticyklického kapitálového vankúša na 2,0 % úroveň.

TABUĽKA 1 HODNOTY PROTICYKlickÉHO KAPITÁLOVÉHO VANKÚŠA PRE SLOVENSKE EXPOZÍCIE	
Obdobie účinnosti	Miera
1. 8. 2019 –	1,50 %

Zdroj: NBS

Prehľad aktuálneho nastavenia mier proticyklického kapitálového vankúša v iných krajinách a výhľad ich vývoja v nasledujúcich štvrtrokoch zobrazuje Tabuľka 5 v prílohe.

Kapitálový vankúš pre významné banky

V súlade s rozhodnutiami NBS č. 5/2017 a 6/2017 z 30. 5. 2017 majú identifikované lokálne systémovo významné banky od 1. 1. 2018 povinnosť udržiavať vankúš pre O-SII a vankúš na krytie systémového rizika, ktorý bol stanovený na celkovej úrovni 1 % až 2 % rizikových expozícií. Na základe rozhodnutí NBS č. 3/2019 a 4/2019 z 28. 5. 2019 sa celková úroveň týchto kapitálových vankúšov po 1. 1. 2020 nezmenila. V máji 2020 sa predpokladá zverejnenie nového rozhodnutia o výške kapitálového vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika pre rok 2021.

¹² https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Legislativa/_Vestnik/ROZ-6-2018.pdf

TABUĽKA 2 PREHĽAD ÚROVNÍ VANKÚŠA PRE O-SII A VANKÚŠA NA KRYTIE SYSTÉMOVÉHO RIZIKA

	Vankúš pre O-SII platný od 1. 1. 2020	Vankúš na krytie systémového rizika platný od 1. 1. 2020
Československá obchodná banka, a. s.	1,00 %	-
Poštová banka, a. s.	1,00 %	-
Slovenská sporiteľňa, a. s.	1,00 %	1,00 %
Tatra banka, a. s.	0,50 %	1,00 %
Všeobecná úverová banka, a. s.	1,00 %	1,00 %

Zdroj: NBS

Podmienky poskytovania retailových úverov

Aktuálne nastavenie podmienok poskytovania retailových úverov v zmysle najnovšej novely opatrení NBS o spotrebiteľských úveroch¹³ a o úveroch na bývanie¹⁴ uvádza nasledujúca tabuľka.

¹³ Opatrenie Národnej banky Slovenska zo 17. decembra 2019 č. 9/2019, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska č. 10/2017, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver v znení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 6/2018.

¹⁴ Opatrenie Národnej banky Slovenska zo 17. decembra 2019 č. 10/2019, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska č. 10/2016, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať úver na bývanie v znení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 7/2018.

TABUĽKA 3 LIMITY NA PODMIENKY POSKYTOVANIA ÚVEROV

Ukazovateľ	Výpočet	Parameter	Limit
Ukazovateľ schopnosti spotrebiteľa splácať úver (DSTI)	$\frac{\text{splátky všetkých fin. záväzkov}^{1)}}{\text{čisté príjmy} - \text{život. minimum}}$	Max. DSTI	60 % ²⁾
		Max. podiel nových úverov s DSTI > 60 %	5 % + 5 % ^{3), 4)}
Ukazovateľ zabezpečenia úveru (loan-to-value, LTV) ⁵⁾	$\frac{\text{výška zadĺženia}}{\text{hodnota zabezpečenia}}$	Max. LTV	90 %
		Max. podiel nových úverov s LTV > 80 %	20 %
Ukazovateľ celkovej zadĺženosti k príjmu (debt-to-income, DTI)	$\frac{\text{celková zadĺženosť}}{\text{ročný čistý príjem}}$	Max. podiel nových úverov s DTI > 8	5 % + 5 % ⁶⁾
Maximálna lehota splatnosti		Zabezp. nehnuteľ. alebo poskyt. stav. sporiteľňami	30 rokov ⁷⁾
		Ostatné	8 rokov

Zdroj: NBS

Poznámka: Jednotlivé limity sa overujú len v čase, keď je poskytnutý nový úver, alebo keď dochádza k výraznému navýšeniu existujúceho úveru. Povinnosť uplatňovať jednotlivé opatrenia sa nevzťahuje na úvery, ktorými sa refinancujú iné úvery, pokiaľ nedochádza k navýšeniu istiny o viac ako 2000 € alebo 5 % (podľa toho, ktorá z týchto hodnôt je menšia).

1) Započítava sa výška splátok úverov pri zohľadnení nárastu úrokových sadzieb.

2) Výnimky, pri ktorých je limit na ukazovateľ schopnosti splácať vo výške 100 %:

- spotrebiteľské úvery, ktoré spolu s existujúcim dlhom spotrebiteľa neprevyšujú jeho ročný čistý príjem,
- lízing s akontáciou aspoň 20 %, ktorý spolu s existujúcim dlhom neprevyšuje 1,5-násobok ročného príjmu.

3) Prvých 5 % je bez dodatočných podmienok, druhých 5 % sa vzťahuje len na spotrebiteľské úvery s lehotou splatnosti neprevyšujúcou 5 rokov. DSTI pri úveroch poskytnutých v rámci tejto výnimky nemôže presiahnuť 70 %.

4) Prechodné obdobia:

- Prvý štvrtrok 2020: 15 % pre všetky úvery (max. DSTI 80 %) + 5 % pre spotrebiteľské úvery so splatnosťou neprevyšujúcou 5 rokov (max. DSTI do 70 %)
- Druhý štvrtrok 2020: 5 % pre všetky úvery (max. DSTI 80 % pri úveroch na bývanie a 70 % pri spotrebiteľských úveroch) + 5 % pre spotrebiteľské úvery so splatnosťou neprevyšujúcou 5 rokov (max. DSTI do 70 %)

5) Limit sa vzťahuje iba na úvery na bývanie.

6) Prvých 5 % je bez dodatočných podmienok, druhých 5 % je možné poskytnúť len pri splnení nasledujúcich dodatočných podmienok: úvery na bývanie poskytované klientom do 35 rokov s príjmom neprevyšujúcim 1,3-násobok priemernej mzdy a DTI pri týchto úveroch neprevyšuje hodnotu 9.

7) Nad tento limit je možné poskytnúť 10 % nových úverov založených nehnuteľnosťou.

Ďalšie aktuálne platné nástroje makroprudenciálnej politiky, pokrývajúce najmä oblasť kapitálových požiadaviek, zobrazujú Tabuľka 4 až Tabuľka 6 v prílohe.

2.3 Možné použitie nástrojov makroprudenciálnej politiky v strednodobom horizonte

Oblasť poskytovania retailových úverov

V súvislosti so šírením pandémie sa situácia na trhu nových úverov domácnostiam výrazne zmenila. Významne poklesol dopyt a mení sa aj prístup bánk, keď v poslednom období bolo zaznamenané sprísňovanie podmienok pri poskytovaní nových úverov.

Národná banka Slovenska implementovala viacero opatrení na strane poskytovania retailových úverov (opísané vyššie), ktorých cieľom je znížiť tvorbu rizík súvisiacich s nadmerným rastom na úverovom trhu. V priebehu prvého polroka 2020 sa postupne upravujú podmienky poskytovania úverov pri úveroch na bývanie a spotrebiteľských úveroch, vyplývajúce z opatrení NBS č. 9/2019 a 10/2019.

Opatrenia majú za cieľ aj zvýšenie odolnosti domácností pri splácaní úverov aj v zlých časoch. Momentálne sa do takýchto časov dostávame a očakávame, že odolnosť domácností bude vyššia aj vďaka opatreniam NBS.

Aktuálne nepovažujeme za vhodné opatrenia uvoľňovať, vzhľadom na výrazný nárast rizík v sektore domácností.

Očakávaný vývoj miery proticyklického kapitálového vankúša v nasledujúcom štvrtroku

NBS očakáva, že uvoľnený kapitál, ktorý budú mať banky k dispozícii v dôsledku nezvýšenia úrovne proticyklického kapitálového vankúša, nevyužijú akcionári na výplatu dividend a spätného nákupu akcií, ale bude naďalej využívaný pre účely zachovania kapitálovej odolnosti bánk a udržania vitálnych funkcií bankového sektora. Momentálne má bankový sektor dostatok kapitálu nad rámec minimálnych kapitálových požiadaviek a v súčasnosti nie sú signály, že by banky mali problém s likviditou. Banky aktuálne nie sú obmedzované pri poskytovaní úverov požiadavkami na kapitál ani na likviditu. V kontexte uvedeného NBS v priebehu roka 2020 neprijme rozhodnutie o zvýšení proticyklického kapitálového vankúša.

Národná banka Slovenska bude vývoj na finančnom a úverovom trhu v súvislosti s dopadmi šírenia koronavírusu aj naďalej pozorne monitorovať a je pripravená okamžite reagovať. Dôležitým indikátorom pre ďalšie znižovanie proticyklického kapitálového vankúša bude vývoj úverových strát alebo potenciál ich rastu. Vzhľadom na opatrenia v oblasti odkladu splátok a zmeny v účtovaní takýchto úverov, v krátkej budúcnosti neočakávame významný nárast kreditných strát v bankovom sektore.

V prípade, že by bol identifikovaný potenciál zvýšeného nárastu opravných položiek a hrozba výraznejších strát, NBS pristúpi k okamžitému uvoľneniu úrovne proticyklického kapitálového vankúša, aj mimo harmonogramu štvrtročných rozhodnutí o výške proticyklického kapitálového vankúša.

2.4 Rozhodnutia ECB týkajúce sa slovenského bankového sektora k príslušnému štvrťroku

K 22. 4. 2020 nebolo zo strany Európskej centrálnej banky vydané žiadne rozhodnutie v oblasti makroprudenciálnej politiky vo vzťahu k slovenskému bankovému sektoru.

3 Prílohy

TABUĽKA 4 AKTUÁLNE NASTAVENIE KAPITÁLOVÝCH VANKÚŠOV PLATNÝCH PRE SR

Makroprudenciálny nástroj	Hodnota	Poznámka
Vankúš na zachovanie kapitálu (§ 33b zákona o bankách)	2,5 %	
Miera proticyklického kapitálového vankúša (§ 33g zákona o bankách)	1,5 %	
Vankúš pre O-SII (§ 33d zákona o bankách) ¹	0,5 % až 1 %	
Vankúš na krytie systémového rizika (§ 33e zákona o bankách) ²	1 %	

Zdroj: NBS

Poznámka:

¹ Vankúš pre O-SII je určený pre Československú obchodnú banku, a. s., Poštovú banku, a. s., Slovenskú sporiteľňu, a. s., Tatra banku, a. s. a Všeobecnú úverovú banku, a. s.

² Vankúš na krytie systémového rizika je určený pre Slovenskú sporiteľňu, a. s., Tatra banku, a. s. a Všeobecnú úverovú banku, a. s.

TABUĽKA 5 AKTUÁLNE NASTAVENIE MIERY PROTICYKLICKÉHO KAPITÁLOVÉHO VANKÚŠA PLATNEJ PRE ZAHRANIČNÉ EXPOZÍCIE (§ 33I A § 33J ZÁKONA O BANKÁCH) A VÝHLAD ICH VÝVOJA V NASLEDUJÚCICH ŠTVRŤROKOCH

Krajina	30. 6. 2019			31. 3. 2020	30. 6. 2020			31. 12. 2020		Poznámka	
	30. 6. 2019	30. 9. 2019	31. 12. 2019	31. 3. 2020	30. 6. 2020	30. 9. 2020	31. 12. 2020	31. 3. 2021	30. 6. 2021		
Krajiny EÚ	Belgicko	0	0	0	0	0	0	0	0	↓ na 0 % od 1.4.2020	
	Bulharsko	0	0	0,5	0,5	1	1	1	1,5	1,5	↑ na 1 % od 1.4.2020 a na 1,5 % od 1.1.2021
	Česká rep.	1,25	1,5	1,5	1,75	1	1	1	1	1	↑ na 1,75 % od 1.1.2020 a ↓ na 1 % od 1.4.2020
	Dánsko	0,5	1	1	0	0	0	0	0	0	↓ na 0 % od 12.3.2020
	Francúzsko	0	0,25	0,25	0,25	0	0	0	0	0	↓ na 0 % od 2.4.2020
	Írsko	0	1	1	1	0	0	0	0	0	↓ na 0 % od 1.4.2020
	Litva	1	1	1	1	0	0	0	0	0	↓ na 0 % od 1.4.2020
	Luxembur-sko	0	0	0	0,25	0,25	0,25	0,25	0,5	0,5	↑ na 0,25 % od 1.1.2020 a na 0,5 % od 1.1.2021
	Nemecko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Zrušené rozhodnutie o ↑ na 0,25 % od 1.7.2020
	Spoj. kráľ.	1	1	1	0	0	0	0	0	0	↓ na 0 % od 11.3.2020
	Švédsko	2	2,5	2,5	0	0	0	0	0	0	↓ na 0 % od 16.3.2020
Krajiny mimo EÚ	Island	1,75	1,75	1,75	0	0	0	0	0	0	↓ na 0 % od 18.3.2020
	Hongkong	2,5	2,5	2	1	1	1	1	1	1	↓ na 2 % od 14.10.2019 a na 1 % od 16.3.2020
	Nórsko	2	2	2,5	1	1	1	1	1	1	↓ na 1 % od 13.3.2020

Zdroj: ESRB, BIS

Poznámka: V tabuľke sú zobrazené iba krajiny, ktoré stanovili nenulovú úroveň miery proticyklického kapitálového vankúša. Budúce hodnoty vychádzajú z aktuálne platných rozhodnutí, prostredníctvom dodatočných rozhodnutí sa však môžu zmeniť.

TABUĽKA 6 AKTUÁLNE NASTAVENIE ĎALŠÍCH VANKÚŠOV A PARAMETROV PRE EXPOZÍCIE VOČI ZAHRANIČNÝM KRAJINÁM, KTORÉ PLATIA AJ PRE SLOVENSKE BANKY

Krajina	Makroprudenciálny nástroj	Hodnota
Estónsko	Vankúš na krytie systémového rizika (§ 33f zákona o bankách)	1 %
Švédsko, Rumunsko	Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie (čl. 124 nariadenia CRR)	100 %
Nórsko	Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád (čl. 164 nariadenia CRR)	20 %

Zdroj: NBS, ESRB

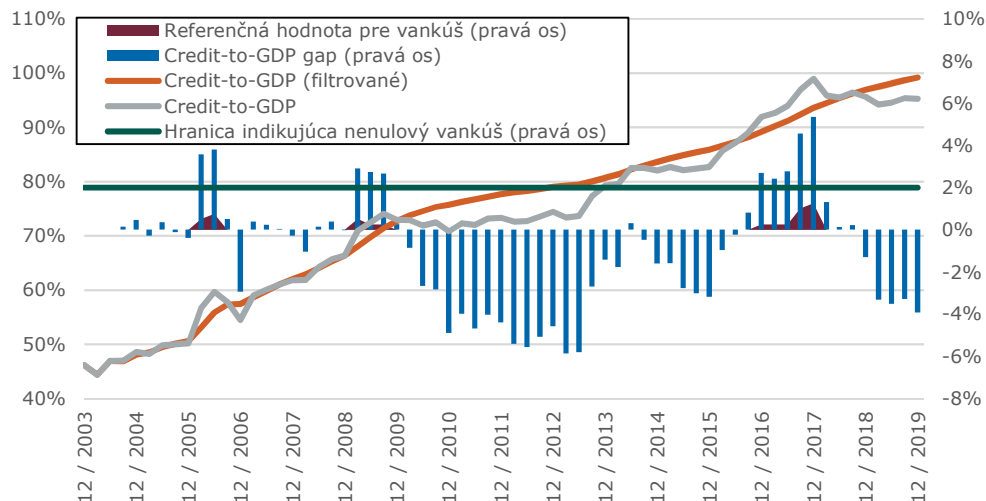
TABUĽKA 7 AKTUÁLNE PLATNÉ MAKROPRUDENCIÁLNE OPATRENIA PRIJATÉ V INÝCH KRAJINÁCH EÚ, KTORÉ Z DÔVODU NÍZKEJ EXPOZÍCIE NEPLATIA PRE SLOVENSKE BANKY

Krajina	Makroprudenciálny nástroj	Hodnota
Belgicko	Navýšenie rizikovej váhy pre retailové expozície zabezpečené belgickými rezidenčnými nehnuteľnosťami pre banky využívajúce prístup interných ratingov (čl. 458(2)(d)(vi) nariadenia CRR)	5 p. b. + 33 % priemernej rizikovej váhy
Fínsko	Minimálna hodnota priemernej rizikovej váhy pre expozície zabezpečené fínskymi nehnuteľnosťami pre banky využívajúce prístup interných ratingov (čl. 458(2)(d)(vi) nariadenia CRR)	15 %
Francúzsko	Limit na majetkovú angažovanosť voči vysoko zadlženým nefinančným francúzskym spoločnostiam pre globálne a lokálne systémovo významné banky (čl. 458(2)(d)(ii) nariadenia CRR) NBS v tejto súvislosti upozorňuje na systémové riziká spojené so zvýšeným využívaním pákového efektu veľkými nefinančnými korporáciami so sídlom vo Francúzsku¹⁵	5 % vlastných zdrojov
Švédsko	Minimálna hodnota priemernej rizikovej váhy pre retailové expozície voči švédskym klientom, zabezpečené nehnuteľnosťami pre banky využívajúce prístup interných ratingov (čl. 458(2)(d)(vi) nariadenia CRR)	25 %

Zdroj: NBS, ESRB

¹⁵ Upozornenie v súlade s Odporúčaním ESRB/2015/2.

Graf 1
Štandardizovaný credit-to-GDP gap

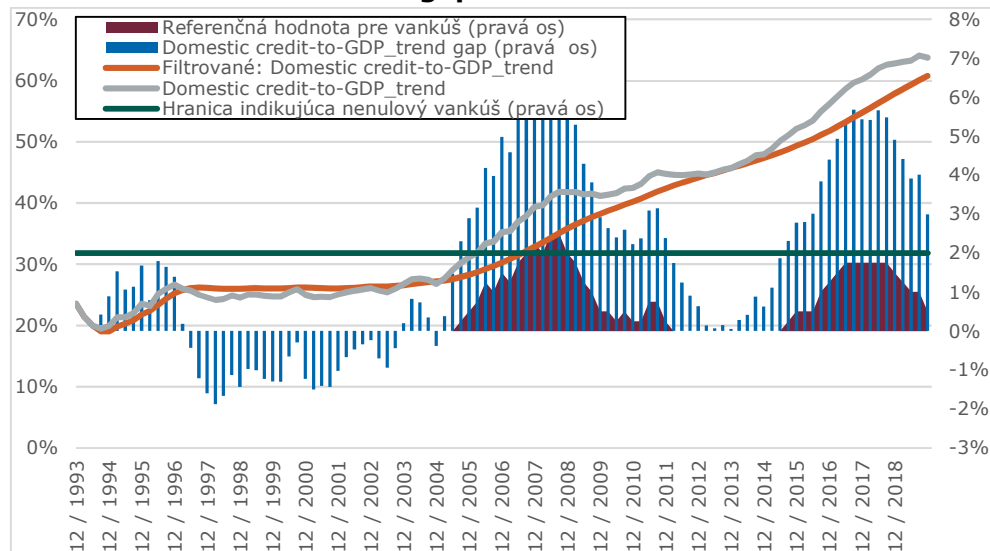
Zdroj: NBS, ŠÚ SR

Poznámka: Štandardizovaný credit-to-GDP gap vychádza z celkového dlhu nefinančných podnikov a domácností.

Kalibrácia referenčnej hodnoty je v súlade s Odporúčaním ESRB/2014/1, príloha, časť II.

Hranica indikujúca nenulový proticyklický kapitálový vankúš a hodnoty „gapu“ sú zobrazené na pravej osi.

Graf 2
Domestic credit-to-GDP_{trend} gap

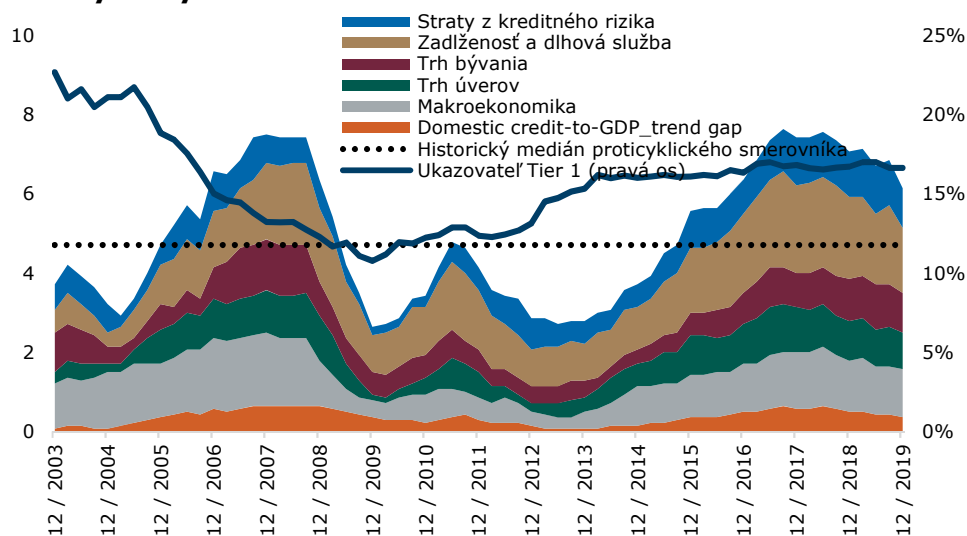
Zdroj: NBS, ŠÚ SR

Poznámka: Domestic credit-to-GDP_{trend} gap vychádza z úverov podnikom a domácnostiam poskytnutých domácim bankovým sektorom.

Domestic credit-to-GDP_{trend} gap je vypočítaný podľa § 33g, odsek 2a zákona o bankách a v súlade s Odporúčaním ESRB/2014/1, časť B2.

Hranica indikujúca nenulový proticyklický kapitálový vankúš a hodnoty „gapu“ sú zobrazené na pravej osi.

Graf 3
Proticyklický smerovník

Zdroj: NBS, ŠÚ SR, CMN

Poznámka: Ukazovateľ je vypočítaný v súlade s § 33g, odsek 1c, zákona o bankách a v súlade s Odporúčaním ESRB/2014/1, časti C a D.

TABUĽKA 8 ÚROVNE REFERENČNÝCH UKAZOVATEĽOV K 31. 12. 2019			
Stĺpec	Referenčná hodnota	Podiel dlhu na HDP	Odchýlka podielu dlhu na HDP od svojho dlhodobého trendu
Štandardizovaný Credit-to-GDP gap (Graf 1)	0,00 %	95,3 %	-3,93 %
Domestic credit-to-GDP _{trend} gap (Graf 2)	0,50 %	61,9 %	2,99 %
Proticyklický smerovník (Graf 3)	1,00 %	-	-

Zdroj: NBS

Poznámka: Tabuľka je zostavená na základe povinnosti vyplývajúcej z § 33g, odsek 2, zákona o bankách a v súlade s Odporúčaním ESRB/2014/1, príloha, časť II.

Štandardizovaný Credit-to-GDP gap zatiaľ nemá výpovednú hodnotu z hľadiska miery proticyklického kapitálového vankúša z dôvodu krátkosti časového radu.